

FOTOĞRAFÇILIK UYGULAMALARININ İLETİŞİM EĞİTİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Hatice ÇUBUKÇU 2
Nüket E. ERGEÇ 3
Ferhan GÜNDÜZ 4

ÖZET

Bu çalışmanın amacı , İletişim Bilimleri Programında eğitim görmekte olan birinci sınıf öğrencilerinin fotoğrafçılıkla ilgili olarak kazandıkları bilgi ve deneyimlerinin kendileri üzerindeki olası etkilerini belirlemek ve bu etkilerin, iletişim alanında sürdürecekleri eğitime dönük olarak ne yönde katkı sağlayabileceği sorusuna yanıt aramaktır. Buradan elde edilen sonuçların, daha üst sınıflarda programa yerleştirilmesi düşünülen fotoğrafçılıkla ilgili zorunlu ya da seçmeli diğer derslerin planlanması yönünde de yol gösterici olması beklenmektedir. 30 öğrenciden (toplam popülasyonun %50 si) Doğal Sorgulama (Naturalistic Enquiry) yöntemiyle (Erlandson vd., 1993) elde edilen yazılı verilerden oluşan örneklem içerik çözümlemesi yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışma sonunda, fotoğrafçılık eğitim ve pratiklerinin araştırmaya katılan öğrencilerde dikkatin odaklanması, sorgulayıcı yaklaşım, empati kurma, yaratıcılık gibi sosyal, bilişsel ve duyuşsal özelliklerine dönük olumlu katkı sağladığı yönünde farkındalık yarattığını gösterirken, fotoğrafçılık deneyim süreleri farklı olan iki grup arasında elde edilen bulgular nitel ve nicel olarak kıyaslanarak, ortak ve farklı yönleri ortaya konmuştur

Anahtar kelime: fotoğrafçılık, iletişim eğitimi, içerik analizi

ABSTRACT

The purpose of this study was to investigate the impact of the knowledge and practice obtained through the Basic Photography Course on students at the Department of Communication Studies. The research also aimed to reinforce the physical infrastructure of the photography room at the faculty building through the Project budget. Verbal data was obtained from 30 students (50% of the total student population at the department) via Naturalistic Enquiry Method (Erlandson et. all 1993) and the texts were analyzed using Content Analysis. The results obtained from two groups of students were compared. One group consisted of students who were only exposed to photography through the

---

1 Bu çalışma ÇÜ BAP Birimi tarafından ILT2011BAP1 nolu proje kapsamında desteklenmiştir.

2 Prof.Dr., Çukurova Üniversitesi İletişim Fakültesi/ İletişim Bilimleri Bölümü
hcubukcu@cu.edu.tr

3 Doç.Dr., Çukurova Üniversitesi İletişim Fakültesi / Radyo-TV ve Sinema Bölümü
nergec@cu.edu.tr

4 Öğr.Grv. Dr., Başkent Üniversitesi fgunduz@baskent.edu.tr

Introduction to Photography Course and the second group consisted of students who already had had prior experience of Photography. When the findings from the two groups were compared, it was concluded that students in both groups reflected their awareness of the impact of photography practices on some of their affective, social and cognitive skills such as their development on attention focusing, creating rapport and using empathy, developing critical thinking skills etc. It was concluded that while there were certain skills which seemed to be shared by both groups, there was significant difference between the majority of the findings obtained from inexperienced and the experienced groups regarding the types of skills detected

Key words: photography course, communication studies, content analysis

“Fotoğraf, görünenin yansıması değildir.”

Moholy Nagy

1.Giriş

Geçmişe dair en önemli bilgi kaynağının binlerce yıl önce mağara duvarlarına çizilen resimler olduğu göz önüne alındığında; bilginin görsel imgeler yoluyla iletilmesinin insanlık tarihi kadar eski olduğu söylenebilir. Günümüzde ise, yaygın bir görsel anlatım aracı olan fotoğraf da, baş döndürücü teknolojik gelişmelere koşut olarak gelişen fotoğraf makinalarıyla birlikte, salt bir görüntüyü ya da bir anı belgeleme işlevinin çok ötesine geçmiş, her coğrafya ya da kültüre ulaşabilen kendi evrensel dilini oluşturmuştur (Karadağ, 2000). Fotoğraf makinasının icadından günümüze geçirdiği evrimin boyutuna dikkat çeken Özdemir (2000, s. 30) “1850’li yıllarda sadece hızlı olmayan hareketlerin fotoğraflanmasının mümkün” olduğunu, oysa günümüzde “insan gözünün algılama hızının fotoğraf makinesinin hızına yetişemediğini” belirtiyor. Bu biçimiyle, çeşitli fotoğraflama teknikleri, bugün doğa bilimlerinden tıp eğitime, sosyal bilimlerden mühendisliklere uzanan geniş bir alanda bilimsel araştırmaların yapılabilmesini mümkün kılmaktadır.

Fotoğraf, 1950’lerde özellikle ABD’de, televizyonun günlük yaşama girmesiyle birlikte, bilginin ışık hızıyla iletilebilmesinin bir sonucu olarak kitle haberleşmesinin temel bir ögesi olarak yerini almıştır. Medyanın, yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü kuvvet olarak kabul edildiği düşünüldüğünde (Bodur 2006), medyanın vazgeçilmez araçlarından birisi olan fotoğrafın kitleler üzerinde yaratabileceği sosyal, politik, kültürel etkilerin önemi de yadsınmaz. 11 Eylül saldırılarından sonra yerle bir olan Dünya Ticaret Merkezinin yıkıntılarını konu alan bir fotoğraf sergisinin 3 yıl süreyle dünyanın birçok yerinde gösterilmesi, fotoğrafın terörizmle mücadelede “kültürel diplomasi” aracı olarak kullanılabileceği savını gündeme getirirken, bu uygulama, dijital çağda görsel kültürün Amerikan dış politikasındaki rolünün önemi konusunda tartışmaları da başlatmıştır (Kennedy, 2003).

İnsanın bireysel olarak fotoğraf makinasıyla etkileşim serüveninin 20. yüzyılın başlarında, kolayca taşınabilen makinaların üretilmesi ve bireysel kullanım alanına girmesiyle birlikte başladığı söylenebilir. Bu çerçevede, fotoğrafçılık,

bir yandan yaygın olarak kullanılan bir bireysel uğraş ve çağdaş bir sanat dalı olarak ortaya çıkarken, son yıllarda yapılan bilimsel çalışmalarda fotoğrafçılık uğraşının kişiler üzerinde sosyal, ruhsal ve kişisel gelişim aracı olarak birçok yönden olumlu etkileri olduğu belirlenmiştir (Berger, 2008). Dahası, günümüzde araştırmacılar, fotoğrafçılığın ‘psikososyal bir tedavi yöntemi’ olarak kullanılmasını içeren “Fototerapi” kavramından da söz etmektedirler (Weiser, 2001; Coşkun vd., 2010). Fotoğrafçılığı hem fiziksel hem de bilişsel düzlemlerde inceleyen José van Dijck (2008) fotoğraf çekme eylemini, kişilerin iletişimlerinin ve kimlik geliştirme süreçlerinin bir aracı olarak nitelendirmektedir. van Dijck ayrıca, günlük yaşamdaki görsel biçimler ile sosyal ve fiziksel boyutların alınlanması arasında yakın bir ilişki bulunduğunu belirtirken, fotoğraflama eyleminin ve fotoğraf karelerinin insanın bağlantı/iletişim kurma ve kendisini sürekli olarak yeniden modelleme gereksinimlerine cevap verdiğini ifade etmektedir.

Kısaca, Fotoğrafçılık uğraşının kişiler üzerindeki, çeşitli olumlu etkileri bulunduğunu destekleyen alan yazından yola çıkan bu çalışma, Ç.Ü İletişim Fakültesi 1.sınıf öğrencilerinin fotoğrafçılıkla ilgili olarak kazandıkları bilgi ve becerilerinin öğrenciler üzerindeki olası etkilerini belirlemek ve bu etkilerin, İletişim alanındaki sürdürecekleri eğitime dönük olarak kendilerine ne yönde katkı sağlayabileceği sorusuna yanıt aramaktır. Buradan elde edilen sonuçların, daha üst sınıflarda programa yerleştirilmesi düşünülen fotoğrafçılıkla ilgili zorunlu ya da seçmeli diğer derslerin planlanması sürecinde ışık tutması beklenmektedir.

2. Araştırma Yöntemi

Yazılı nitel verilerin incelendiği bu çalışmada, veriler önceden belirlenen hipotezlerin sınanmasından çok, işleyen süreçlerin betimlenmesine yönelik bir yaklaşım içeren Doğal Sorgulama (Naturalistic Inquiry) yöntemiyle (Erlandson et. All, 1993) elde edilmiş ve bulgular içerik çözümlemesi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Metinlerde yer alan tüm cümlelerdeki, fotoğraf, fotoğrafçılık ve fotoğraf çekmek (ya da yerine kullanılan) tüm kavramlarla ilgili olarak, *kılıcı (aktör), etkilenen, niteleyici, nitelenen ya da araç* konumundaki (Löbner, 1982) kavramlar belirlenerek, tematik kategoriler oluşturulmuştur. Bu kategoriler, “olası etki alanları” olarak etiketlenmiştir. Bu süreçte veriler, ‘bir hipoteze dayalı olarak önceden oluşturulmuş bir analiz matrisinin kullanılmasını içeren Kapalı Yaklaşım’ yerine, eldeki bulgulardan oluşturulmuş “Açık Yaklaşım” (Henry & Moskovic, 1968: s,14) ve bulgular betimlenmiştir. Araştırmanın ilk aşamasında ortaya çıkan *olası etki alan türlerinin* öğrenciler tarafından ne ölçüde benimsendiğinin belirlenmesi amacıyla katılımcılara sormaca uygulanmış, ve sonuçlar nicel olarak da değerlendirilmiştir.

2.1 Katılımcılar

Proje kapsamında yapılan araştırmanın örneklemi 30 öğrenciden elde edilen yazılı verilerden oluşmaktadır. ÇÜ İletişim Fakültesi, İletişim Bilimleri Bölümü 1. sınıf öğrencileri olan bu katılımcıların bir önceki yarıyılıda (güz dönemi)

bölümdeki zorunlu ders olan Temel Fotoğrafçılık dersini başarıyla tamamlamış öğrencilerdir. Katılımcılar 15'er kişilik 2 gruptan oluşmaktadır. Birinci grup, fotoğrafçılıkla ilgili deneyimleri 1. sınıf Güz yarıyılında aldıkları Temel Fotoğrafçılık dersi kapsamında edindikleri bilgi ve uygulamalarla sınırlı olan öğrencilerdir. 2. grup ise söz konusu dersi almanın yanı sıra, 1-4 yıl arasında değişen amatör fotoğrafçılık deneyimleri bulunan öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmada katılımcı olarak yer alan öğrenci sayısı 30 olup, birinci sınıf öğrencilerinin toplam mevcutlarının (62) yaklaşık yarısını oluşturmaktadır. O nedenle, çalışmanın nicel bir araştırma olmamasına karşın, elde edilen bulguların grubun tamamına ilişkin önemli bir öngörü oluşturması beklenebilir.

2.2 Veri Tabanı (örneklem)

Araştırmanın örneklemini, 3100 sözcük uzunluğundaki, yazılı nitel veriden oluşmaktadır. Söz konusu örneklemin toplanması sürecinde, Bahar yarı yılı başlangıcında öğrencilerin *“fotoğrafçılıkla ilgili olarak aldıkları eğitim, kazandıkları bilgi ve deneyimlerinin kendileri üzerinde herhangi bir etki yapıp yapmadığını ve varsa bu etkilerin neler olduğunu düşündüklerini”* yazmaları istenmiştir. Yanıtları yönlendirmekten olabildiğince kaçınmak ve olabildiğince doğal olmasını sağlamak amacıyla, söz konusu kompozisyonlar, “Sözlü ve Yazılı İletişim 2” dersinde serbest yazma uygulamaları kapsamında yazdırılmıştır. Sınıfın tamamına (61 kişi) verilen değişik üç konu arasından, bu konuda yazmayı seçen 42 öğrenci arasından katılımcılar belirlenmiştir. Daha sonraki süreçte bu öğrencilerin, fotoğrafçılıkla ilgili deneyim sürelerini belirlemeye yönelik kısa sormacadan elde edilen bilgiler yoluyla, katılımcılardan yirmi beşinin fotoğraf makinasıyla İletişim fakültesinde almış oldukları Fotoğrafçılık dersinde tanıştıkları; 17'sinin ise bu konuda farklı sürelerde deneyimlere sahip oldukları saptanmıştır. Bu doğrultuda, katılımcılar ‘deneyimsiz’ ve ‘deneyimli’ olmak üzere iki gruba ayrılmış ve her gruptan on beşer kağıt seçilmiştir. Gruplar deneyim sürelerine göre oluşturulduklarından, deneyimli katılımcılardan en kısa (6 ay) ve en uzun (7 yıl) süre deneyimi olan iki kişi dışarda bırakılarak oluşturulmuştur. Deneyimsiz grup ise, gene bu konuda kompozisyon yazmayı seçen 25 katılımcının kağıtları arasından rastlantısal örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Yukarıda da ifade edildiği üzere, ‘deneyimsiz’ grup (D-), fotoğrafçılıkla ilgili deneyimleri sadece 1. sınıf Güz yarıyılında zorunlu bölüm dersi olarak aldıkları Temel Fotoğrafçılık dersi kapsamında edindikleri bilgi ve deneyimlerle sınırlı olan öğrencilerdir. ‘Deneyimli grup’ olarak adlandırılan diğer küme ise, söz konusu dersi almanın yanı sıra, 1-4 yıl arasında değişen amatör düzeyde fotoğrafçılık deneyimleri bulunan öğrencilerden oluşmaktadır. Söz konusu tüm katılımcılar Fotoğrafçılık dersini başarıyla tamamlamışlardır.

3. Bulgular

---

5 Birinci sınıf öğrencilerimiz, İLT 111 Temel Fotoğrafçılık dersi kapsamında, 14 hafta süreyle haftada 1 saat teorik, 2 saat uygulama olmak üzere toplam 42 saatlik bir eğitim almışlardır

Her iki gruba ait örneklemin analizi sonucunda, Deneyimsiz grup için 12, Deneyimliler için ise 13 tematik kategori belirlenmiştir. Bu bulgulardan altısı her iki gruba ait örtüşen kategoriler olup, geriye kalanlar gruplara özgü ayırt edici özellikler içermektedir. Bu kategoriler öğrencilerin almış oldukları fotoğrafçılık eğitim ve deneyimlerinin kendileri üzerinde yarattığını ifade ettikleri etkileri göstermektedir. Ancak, çalışma, söz konusu bulguların deneysel olarak sınanmasını içermediğinden, elde edilen sonuçlar *olası etki alanları* olarak belirlenmiştir. Söz konusu bulgular, katılımcıların kendi gelişimlerine ilişkin ‘farkındalıkları’nın saptanması olarak yorumlanmalıdır.

Deneyimsiz (D-) olarak tanımlanan gruptan elde edilen verilerin incelenmesi sonucunda, bu katılımcıların fotoğrafçılıkla ilgili edindikleri bilgi ve uygulamaların kendileri üzerlerindeki ayırdına vardıkları etkiler aşağıda listelenmiştir. Buna göre katılımcıların kendi duygu ve düşüncelerini aynı zamanda dış dünyayı (çevrelerini, diğer insanları vb.) daha iyi anlamaları/keşfetmeleri, onlara daha fazla yönelmeleri, daha farklı açılardan görebilmeleri, daha az önyargılı davranabilmeleri vb. gibi etkiler belirlenmiştir. Ayrıca bu grupta belirgin bir duyuşsal farkındalık saptanmıştır.

-DENEYİMSİZ GRUP (D -)

- 1) Kendisini anlama / keşfetme
- 2) Algısal farkındalık
  - 2.1 Gözlem merakının oluşması
  - 2.2 Ayrıntıları fark etme
  - 2.3 Dikkatin yoğunlaşması (odaklanma)
- 3) Fotoğraf çekerken olumlu duygular deneyimleme
  - 3.1 Heyecan
  - 3.2 Mutluluk
  - 3.3 Özgürlük Hissi
- 4) İnsanlarla iletişim kurmaya daha fazla yönelme
  - 4.1 Daha fazla ilgi duyma
  - 4.2 Daha fazla duyarlılık
  - 4.3 Empati kurma
- 5) Olaylara farklı açılardan bakabilme
- 6) Önyargıların azalması

-DENEYİMLİ GRUP (D+)

Fotoğrafçılıkla ilgili deneyimleri 1 - 4 yıl arasında değişen *Deneyimli* gruptaki katılımcılardan elde edilen bulgular *Deneyimsiz* gruptan elde edilen tema kategorileriyle 5 konuda örtüşmekle birlikte, 8 farklı alanda yeni kategoriler belirlenmiştir. Bu bulgular aşağıda listelenmiş olup, her iki gruba ait örnekleme yer alan “ortak kategoriler ” ve gruplara özgü ayırt edici bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

DENEYİMLİ GRUP (D+)

- 1) Fotoğraf çekmeyi kendini ifade etme aracı olarak görme
- 2) Sorgulama/eleştirel bakış kazanma
- 3) Yaratma ve ölümsüzleştirme duygusu hissetme
- 4) Estetiksel farkındalık
- 5) Anı ölümsüzleştirme duygusu
- 6) Fotoğrafçılığın tutkuya dönüşmesi
- 7) Fotoğraf makinası ile özdeşleşme
- 8) İnsanlarla doğrudan iletişimin azalması

Tablo 1: Deneyimli ve Deneyimsiz Gruplardan gelen verilerin karşılaştırılması

Kategoriler	Deneyimsiz Grup	Deneyimli Grup
1. Kendini anlama / keşfetme	+	+
2. Algının keskinleşmesi	+	
2.1 Gözlem merakının artması	+	
2.2 Ayrıntıları fark etme	+	
2.3 Dikkatin yoğunlaşması/Odaklanma	+	+
3. Fotoğraf çekerken olumlu duygular deneyimleme	+	
3.1 Heyecan/Tutku	+	
3.2 Mutluluk	+	
3.3 Özgürlük		
4. İnsanlara daha fazla yönelme		
4.1 Daha fazla ilgi	+	+
4.2 Daha fazla duyarlılık	+	
5. Empati kurabilme	+	+
6. Önyargıların azalması	+	
7. Farklı açılardan bakabilme	+	+
8. Fotoğraf çekmeyi kendini ifade etme aracı olarak görme		+
9. Sorgulama/eleştirel bakma		+
10. Estetiksel farkındalık		+
11. Yaratıcılık duygusu		+
12. Anı ölümsüzleştirme duygusu		+
13. Fotoğraf Makinası ile özdeşleşme		+
14. Fotoğrafçılığın tutkuya dönüşmesi		+

15. İnsanlarla doğrudan iletişimin azalması		+
---	--	---

Örnekler:

Kendini keşfetme/tanıma

- 1) “Çekerken, kendime ayna oluyor”
- 2) “Kendimi tanımamı sağladı. Bunun için fotoğraflara ihtiyaç var”
- 3) “Başkasını tanıırken kendimi de daha iyi anlayabiliyorum”

Dikkatin yoğunlaşması/Odaklanma

- 4) “Önceden dikkatini çekmeyen şeylerin en ufak ayrıntısını bile fark ediyorsun”
- 5) “Fotoğrafi daha yakından inceleyip anlamlarını kavramaya çalışıyorum”
- 6) “Ayrıntıları daha fazla fark ediyorum”

Görüşlerin/önyargıların değişmesi

- 7) “.....görüşlerini değiştirebiliyor. Örneğin Vietnam Savaşında Nick Ut’un çektiği bir fotoğraf militarizme olan düşüncemi değiştirdi”
- 8) “Olaylara bakış açım değişti, çevreye bakış açım değişti. Tabularımı yıkmaya başladım”.
- 9) “Rektöre karşı tepkim vardı, fakat fotoğraflarını çekince farklı görüşlerim oldu”

Güçlü duygular deneyimleme

- Mutluluk

- 10) “Çekmek beni mutlu ediyor.. çektiğim resme bakınca yeniden seviniyorum”
- 11) “Fotoğrafla uğraşmak benim için mutluluk kaynağı”
- 12) “Beni çok eğlendiriyor.. Mutlu eden uğraşım şimdi o”

-Tutku/Heyecan

- 13) “Gördüğüm her olayı fotoğraflamak istiyorum, çekerken çok heyecanlanıyorum”
- 14) “Fotoğraf çekmek bir aşk/bir tutkudur benim için. Eskiden hiçbir duygu hissetmediğim bir manzaranın fotoğrafını çekip kalıcı hale getirdiğimden beri daha duygulu oldum”

15) “Elimdeki karelerin sonsuza dek kalıcı olabileceğini düşünmek büyük heyecan veriyor.”

-İnsanlarla daha fazla etkileşim

16) “İnsanlara olan ilgim arttı (yüz ifadelerini yakalamaya çalışıyorum, kızgın/şaşkın/ v.b).”

17) “İnsanlarla iletişimimi çok yönlü olarak etkiledi..... Dostluk ve paylaşımı geliştiriyor.”

18) “Fotoğraflar bir çok zaman başka insanlar arasında aracı olmamı sağladı”

-Empati kurma

19) “Empati kurmamı sağlıyor.”

20) “Makine başka insanmış gibi onun gözünden/objektifinden bakarak empati kuruyorum.”

21) “Nedense, birisini fotoğraflarken kendimi onun yerine koyuyorum”

-Farklı açılardan görebilme

22) “Dünyaya, yaşama, insanlara bakışımı etkiledi; farklı açılardan bakmayı öğrendim.”

23) “Bana farklı algılamayı kazandırdı. Eskiden önemsemediğim her şeyin gözümde bir değeri oluştu.”

24) “Yaşadığım olayları farklı açılardan görmeye başladım.”

-Özgürlük

25) “Her şeyi ama her şeyi çekebilirsin!!”

26) “Özgürlük getiriyor insana..Beni farklı diyarlara, farklı dünyalara götürüyor.”

27) “Fotoğraf makinesi basit, ancak vizörden gördüğümüz dünyaya sınırsız anları yüklememizi sağlayan bir enstrüman.”

-Kendini ifade etme aracı olarak görme

28) “Sesimi duyurabildiğim, acılarımı paylaşabildiğim için seviyorum.”

29) “Bazen kadraja sığdırılmış bir kare, uzun bir filmde daha fazlasını anlatıyor”

30) “Yüz sayfada anlatamadığımı bir karede anlatıyorsun.”

-Sorgulama/eleştirel bakma

31) “Olanı değil de göstermek istediğini gösteriyor.”

32) “Bir fotoğraf karesiyle neler yapılabileceğini öğrendim. Örneğin, Afrikada çekilmiş olan Akbabalı açlık resmi.”

33) “Büyük bir güç aracı ...Körfez savaşındaki gibi..Bir fotoğraf savaş başlatabiliyor ya da bitirebiliyor.”

-Yaratıcılık duygusu

34) “Makina ile yeniden yarattığım için dünya daha güzel görünmeye başladı.”

35) “Fotoğraf çekerken benim gözümde insanlar, benim gözümde doğa, benim gözümde bir dünya oluşuyor.”

-Anı Ölümsüzleştirme duygusu

36) “Bir yaprak ya da güzel manzara, her şeyin fotoğrafını çekme onları ölümsüzleştirme, değerli gösterme isteği doğdu içimde.”

37) “Canlı cansız nesnelere farklı bakış kazandım. Onlar artık birer canlı gibi ..., ama hiç ölmeyecekmiş gibi geliyorlar.”

38) “Fotoğraf bence anı yakalayıp, geleceğe taşımaya yarıyor..Elimdeki kareler sonsuza kadar kalabilir.”

-Estetiksel farkındalık

39) “Her nesnede çekilecek bir güzellik bulur oldum.”

40) “Doğanın güzelliklerinin daha çok farkına vardım... Birçok şey daha güzel gözüküyor gözüme.”

41) “Makina yanımda olmadan da baktığım her yerde bir estetik yakalayabiliyorum.”

-Fotoğrafçılığı yaşam biçimine dönüştürme

42) “Ona alıştım. Onunla yaşıyorum birçok şeyi.”

43) “Fotoğrafi öğrenmek onu yaşamak benim için.”

44) “Fotoğrafla uğraşmadığım bir hayat düşünemiyorum şimdi.”

-Fotoğraf makinası ile özdeşleşmek

45) “Makina yanımda olmadan da baktığım her yerde bir estetik

yakalayabiliyorum...Çünkü ben bir fotoğraf makinesiyim.”

46) “Farklı açılardan bakma yetisi kazandığımı düşünüyorum. Tıpkı kamera gibi.”

47) “Fotoğraf makinesi bir süre sonra kafanızın içindeymiş gibi geliyor.”

-İnsanlarla doğrudan iletişimin azalması

48) “İnsanlarla doğrudan iletişimim azaldı..çekilecek obje gibi görüyorum onları.”

50) “Daha çok deklanşör..daha az insan.”

51) “Nesnelere daha fazla dikkat ediyorum artık, insanlara değil.”

3.3 ‘Olası Etki’ Alanlarının belirtilme sıklıkları

Bu bölümde, araştırmanın ilk aşamasında yazılı verilerin analizi sonucunda elde edilen temaların katılımcılar tarafından ne ölçüde benimsendiğini saptamak amacıyla hazırlanan bir sormaca (anket) uygulanmıştır (bkz. Ek 1). Sormacadaki sorular her iki gruptan elde edilen veriler üzerinde tanımlanan ortak kategoriler seçilerek oluşturulmuş olup, söz konusu temaların (olası etki alanlarının)kendi üzerlerindeki etki düzeylerini derecelendirmeleri istenmiştir. Sormacanın amacı farklı katılımcılar tarafından ifade edilen etki türlerinin katılımcı bireylerce, ne oranda benimsenmiş olduğunu nicel olarak da belirlemeye yöneliktir. Yanıt seçeneklerinde, a) *evet, açıkça fark ediyorum* b) *biraz farkındayım*, c) *böyle bir değişim fark etmedim* seçeneklerinden birisini işaretlemeleri istenmiştir. Sonuçlar, Betimsel İstatistik yoluyla nicel olarak değerlendirilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. ‘Olası Etki’ Alanlarının belirtilme sıklıkları

Seçenekler	<i>Evet</i>	<i>Evet</i>	<i>Biraz</i>	<i>Biraz</i>	<i>Hayır</i>	<i>Hayır</i>	Toplam
	n	%	n	%	n	%	
“Olası ▼ Etki” Alanları							
Gözlem merakının artması	24	%80	6	%20	-	-	%100
Dikkat yoğunlaşması/ odaklanma	22	%73	8	%27	-	-	%100
Mutluluk/heyecan duyma	19	%63	11	%37	-	-	%100
Empati kurabilme	18	%60	10	%33	2	%7	%100
Önyargının azalması	11	%37	15	%50	4	%13	%100
Kendini tanıma	19	%63	5	%17	6	%20	%100

İnsanlara daha olumlu yaklaşma	7	%23	16	%54	7	%23	%100
--------------------------------	---	-----	----	-----	---	-----	------

Sormaca sonuçları, katılımcıların fotoğrafçılıkla ilgili bilgi ve uğraşlarının en yüksek oranda “Gözlem yapma” meraklarını artırdığını ifade ettiklerini gösterirken, hiçbir “hayır” seçeneği içermeyen diğer iki kategori olan “Dikkatin Yoğunlaşması/Odaklanma” ve “Mutluluk/heyecan duyma” temaları da, gene tüm katılımcıların üzerinde uzlaştıkları alanlar olmuştur. “Evet” ve “biraz “ seçenekleri bir arada, olumlu yanıtlar olarak değerlendirildiğinde “Empati kurma” becerilerinin geliştiğini düşünenlerin oranı % 93 olarak belirlenmiştir. “Önyargılarının azalmasını” sağladığını ifade eden ve “Kendilerini daha iyi tanımaları” ve “İnsanlara daha olumlu yaklaşımları” konularındaki gelişimlerine katkı yaptığı yönünde farkındalık sergileyen katılımcıların oranlarının ise, sırasıyla % 87, %80 ve %77 olduğu görülüyor.

Sonuç ve Tartışma

Ç.Ü İletişim Fakültesi İletişim Bilimleri Programında eğitim görmekte olan öğrencilerin fotoğrafçılıkla ilgili olarak edindikleri farklı bilgi türleri (Anderson vd., 2001) ve deneyimlerinin öğrenciler üzerindeki olası etkilerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada 30 katılımcıdan elde edilen nitel verilerin çözümlenmesi sonucunda, öğrencilerin kendi gelişimlerine ilişkin düşünceleri ortaya çıkarmıştır.

Deneyimsiz grup(D-) bulgularında öne çıkan; *gözlem merakının artması, görsel algılarının gelişmesi, ayrıntıları daha iyi fark edebilme, insanlarla, çevreleriyle, doğayla daha etkin iletişim kurabilme, çevrelerindeki olaylara daha önyargısız bakma ve fotoğrafla uğraşmaktan mutluluk/heyecan duyma* gibi özellikler belirlenmiştir.

Deneyimli (D+) gruba özgü bulgular ise; *sorgulama/eleştirel bakma, estetiksel farkındalık, yaratıcılık, fotoğraf yoluyla anı ölümsüzleştirme arzusu, fotoğraf makinası ile özdeşleşme, fotoğrafçılığın tutkuya dönüşmesi* gibi görece olarak daha üst düzeydeki bilişsel beceriler kazanma (Anderson, 2001; Yüksel, 2007), yönünde gelişimlerine katkısı olduğu görüşlerini yansıtmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin tümünde, (her iki grupta ortak olarak) belirlenen “etki alanları”, *gözlem merakının artması, kendini anlama / keşfetme, dikkat ve odaklanma sürelerinin artması, farklı açılardan (çok yönlü) bakabilme, empati kurabilme, önyargının azalması, insanlara daha olumlu yaklaşma* olmuştur. Ek olarak, yapılan anket çalışmasında, bu kategorideki olası etki alanları üzerinde öğrenciler arasında oldukça yüksek oranda görüş birliği bulunduğu nicel olarak da belirlenmiştir.

Çalışmada belirlenmiş olan fotoğrafçılığa ilişkin bilgi ve becerilerin öğrenciler üzerindeki olası etkilerinin Türkiye’de Bologna sürecine uyum çalışmaları

çerçevesinde YÖK tarafından resmen kabul edilen ve TYYÇ (Türkiye Yüksek Öğretim Temel Alan Yeterlilikleri⁶) olarak tanımlanan hedef öğrenme çıktılarına da katkı sağlayıcı nitelikte olduğu söylenebilir. Bu yeterlikler, öğrencilerden, öğrenme sürecinin sonunda gerçekleşmesi beklenenler olup Bloom'un taksonomisinden yola çıkılarak belirlenmiş olan üç öğrenme alanı içermektedir (Anderson v.d. 2001; Demirel, 2007; Barkana, 2008). Bunlar, 1. Düşünme, bilgi (bilişsel) , 2. Yapma, beceri (psikomotor), 3. Hissetme, tutum (duyuşsal) süreçler olarak belirlenmiştir.

Çalışma bulgularının aşağıda gösterilen yetkinlik alanlarını destekleyici nitelikte olduğu söylenebilir.

- 1-Bilişsel Süreçler : Anlama, Analiz etme, Değerlendirme, Yaratma
- 2- Psikomotor (devinişsel) Süreçler: Algılama, beceri haline getirme, yaratma
- 3-Duyuşsal süreçler: Harekete geçme, düzenleme, katılma, paylaşma, ilişkilendirme.

Ayrıca söz konusu bulguların İletişim alanındaki program öğrenme çıktılarında hedeflenen, *Kişisel ve Mesleki Yetkinlik* ile *İletişim ve Sosyal yetkinlik* alanlarındaki becerilerin gelişmesini destekleyici nitelikte olacağı sonucuna varılmıştır. Son olarak, bu çalışmada elde edilen sonuçlar aynı zamanda, fotoğrafçılık uğraşının bireyler üzerindeki olası etkilerinin dinamik bir biçimde ve uğraşın süresine bağlı olarak değişmekte olduğu yönünde önemli ipuçları sunmaktadır. O nedenle, bu etkiye sürecinin daha geniş veri tabanına dayalı olarak ve özellikle boylamsal araştırmalarla incelenmesinin bu yönde daha kapsamlı bulguların elde edilebilmesi için gerekli olduğunu vurgulamak gerekiyor.

Kaynakça

Anderson, L.W., Krathwohl, D.R., Airasian, P.W., Cruikshank, K.A., Mayer, R.E., Pintrich, P.R., Raths, J., Wittrock, M.C. (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives* (Complete edition). New York: Longman.

Barkana, A. *Öğrenme Çıktıları*. (2008). Web: http://www.anadolu.edu.tr/duy/ilan/learningoutcomes/atilaHoca_20080527.pdf (Erişim 13 Ocak 2010)

---

⁶ Bologna Süreci , Türkiye Yüksek Öğretim Kurumları Yeterlilikler Çerçevesi'nin ve buna bağlı olarak oluşturulan Temel Alan Yeterliliklerine dayanak teşkil eden Uluslararası Standard Eğitim Sınıflaması (ISCED)* (bkz.www.yokgov.tr/Bologna Process) endeksinde İletişimin farklı alanlarına yönelik programlar 21 ve 32 alan kodlarıyla temsil edilmiş olup, aynı zamanda bu kodlar Sanat, Sosyal ve Davranış Bilimleri gibi alanları da kapsamaktadır.

Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 26, Sayı 1, 2017, Sayfa 327-339

Berger, J. (2008) Görme Biçimleri. İstanbul:Metis Yayınları

Bodur, F. (2006) ‘‘ Haber yazısı ve haber fotoğrafı örnekleriyle ‘‘Yazılı Basında Etik’’ sorgulaması Küresel İletişim Dergisi sayı 2. Güz-2006 , sf 9.10

Coşkun, S., Yıldız , Ö. & Yazıcı , A. (2010). ‘‘The Use of Photography in Psychiatric Rehabilitation’’ Journal of Psychiatric Nursing. Volume 1. Issue, 3, Year 2013, PP.121-128.

Demirel, Ö. (2007). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık

Ders Öğrenme Çıktıları Yazma (2010), Eğitim Programları Geliştirme Çalışması Ankara Üniversitesi, Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Eğitim Programları Geliştirme Birimi.

Erlanson, D. A., Harris, E.L., Skipper, B. L., &Allen, S. D. (1993). Doing naturalistic inquiry: A guide to methods. Newbury Park, CA: Sage Publications.

Feldman, E. B. (1971)‘‘Varieties of Visual Experience Art as Image and Idea’’ Prentice-Hall, Inc. Englewood Cliffs, N.J. pp. 50 -53

Field, J. (2003) Psycholinguistics. New York: Prentice Hall.

Karadağ, Ç. (2000) Sözde Fotoğraf. İstanbul: İmge Yayınları.

Kennedy, L. (2003) ‘‘Remembering September 11: Photography as Cultural Diplomacy’’ International Affairs, Vol.4.

Löbner, S. (2002) Understanding Semantics. London: Arnolds Publishing

Özdemir, N. (2000) ‘‘İlerlemenin Yolunda Fotoğraf’’ Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi sayı 2. s. 19-34

van Dijck, J. (2008) ‘‘Digital Photography: Communication, Identity, Memory.’’ Visual Communication, Vol. 7, (2008), p. 57-76. Çevrimiçi:(<http://vcj.sagepub.com/CommunicationDigitalphotography:communication,identity>)

Verdi, F. (2012) Fotoğrafın modern iletişim aracı olarak doğru tasarlanması Çevrimiçi:(<http://www.technoday.com.tr/detay/6435/2/Fotografin-modern-iletisim-araci-olarak-dogru-tasarimlanmasi>) (Erişim, 15 Ocak, 2010)

Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 26, Sayı 1, 2017, Sayfa 327-339

Weiser, J. (2001) Phototherapy Techniques: using clients' personal snapshots and familyphotos in counselling and therapy tools. 2001, Vol 29, Issue, 3/10.